

P.2nd 1080, Alaska, 1992; City and County of San Francisco, 43 Cal. Rptr. 2d 421, Cal. App. 1995.

13. Partridge D.M. Teacher Strikes and Public Policy. Journal of Collective Negotiations in the Public Sector. Vol. 25. 1996. № 1. S. 8.

14. Los Angeles County Civil Service Commission v. Superior Court, 588 p. 2d 249, Cal. 1978.

15. Thomas v. Collins, 323 U.S. 516, 1945; Mescall v. Rochford, 655 F.2d 111, 7th Cir. 1981; Police Officers Guild v. Washington, 369 F. Supp. 543, D.D.C. 1973; Melton v. City of Atlanta, 324 F. Supp. 315. N.D.Ga. 1971.

16. Pro profesiini spilky, yikh prava ta harantii diialnosti : Zakon Ukrainy 15 veresnia 1999 roku № 1045-XIV [About trade unions, their rights and guarantees of activity]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text> [in Ukr.].

17. Pravozakhysnyky krainy pervynna profesiina spilka [Human rights defenders of the country are the primary trade union]. URL: <https://www.diac.org.ua/> [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksandr Dyachenko. The experience of trade unions in the USA police and the possibility of its implementation in Ukraine. The article is devoted to the historical and legal study of the formation and role of trade union organizations and the USA police.

The work examines the reasons for the emergence of the trade union movement in the USA, which include: first, the vast majority of police officers (up to seventy percent of police officers) during this period assumed that people had a very negative attitude towards the police; secondly, police officers expressed dissatisfaction with a number of burdensome rules and traditions that limit their rights. Among the most egregious traditions are policemen lining up 30 minutes before the start of an eight-hour shift, testifying in court after off-duty hours, being called to duty for essential tasks, preferential treatment in promotion and unequal punishments; third, like many other employees working for the government, police officers in the 1960-s felt that their wages and working conditions were inadequate.

The main models of the activity of trade unions are highlighted. The first model is used in half of the country's states and is called the «arbitration model». The essence of the specified method is as follows: in the event that the negotiations between the parties involved in the conflict reach a dead end, a neutral arbitrator is appointed, who is authorized to apply the permitted methods of conflict resolution.

The second model of dispute settlement between employees of police institutions and management can be called «negotiations until full agreement».

A third model works in the rest of the states and can be called «negotiation optional». Such a system works in states where there are collective bargaining between police unions and police management bodies, or in general there is no legal regulation on this issue at all.

It was established that the creation of independent professional unions to ensure the rights and freedoms of police officers in Ukraine, as a specific authority with legally established restrictions, is an extraordinary event in the modern history of Ukraine.

Keywords: *trade union, police, policeman, working conditions, collective agreement, employment.*

УДК 342.95

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-2-439-444

Кьянан ІМАНОВ[©]

аспірант

*(Інститут держави і права ім. В. М. Корецького
НАН України, м. Київ, Україна)*

ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ АДМІНІСТРАТИВНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Реформування адміністративної відповідальності є нагальним та невідкладним завданням у контексті подальшого розвитку усієї системи права. З огляду на це важливим та актуальним є проведення спеціальних та комплексних наукових досліджень, формування теоретичних узагальнень щодо з'ясування сутності шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням.

У статті проведено дослідження щодо з'ясування правової сутності шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням. Розкрито особливості науково-теоретичних підходів до

© К. Іманов, 2023

idpnanu@gmail.com

визначення сутності шкоди, завданої адміністративним правопорушенням, у контексті визначення її місця у структурі елементів складу адміністративного правопорушення. Зауважено, що з приводу висвітлення наведеного питання на сьогодні існує чимало розбіжностей у науковій доктрині. Відзначено, що теоретично шкода, що завдається адміністративним правопорушенням, вочевидь, повинна розглядатися у межах його об'єктивної сторони. Адже вона характеризує власне зовнішній прояв такого правопорушення, його негативний вплив на суспільні правовідносини, що охороняються законом. Також наголошено, що будь-яке адміністративне правопорушення посягає на певне коло суспільних відносин, котрі перебувають під охороною держави та адміністративно-правового регулювання. Зважаючи на проведені дослідження, категорію «шкода, заподіяна адміністративним правопорушенням» запропоновано визначати за двома підходами: вузьким та широким. За широким підходом зміст шкоди запропоновано трактувати як негативний (деструктивний) вплив адміністративно-протиправного діяння, що виявляється у порушенні нормального стану суспільних відносин у відповідній сфері, що охороняються законодавством, у той час як за вузьким підходом – це насамперед негативні суспільно небезпечні наслідки, котрі за причинно-наслідковими зв'язками настають у правопорушеннях з матеріальним складом, полягають у конкретних збитках матеріального характеру, упущеній вигоді, завданні моральної шкоди, моральних страждань, шкоди діловій репутації тощо конкретним потерпілим від правопорушення особам. Обґрунтовано доцільність застосування обох підходів.

Ключові слова: держава, суспільство, шкода, адміністративне правопорушення, склад адміністративного порушення, адміністративне стягнення, причинно-наслідкові зв'язки.

Постановка проблеми. Обрання Україною незворотного курсу європейської та євроатлантичної інтеграції, визнання самоідентичності українського народу як європейського засвідчує прихильність державотворців сучасної Української держави цінностям Європейського Союзу, а також прагнення досягти максимальної гармонізації вітчизняного законодавства із загальновизнаними правовими стандартами.

Україна попри скрутні для своєї державності часи, широкомасштабну війну, розв'язану російською федерацією, не припиняє своєї трансформації у високорозвинену європейську державу, що покладає на неї низку зобов'язань у різних сферах, насамперед у сфері державного управління та публічного адміністрування. Продовжуються реформи, спрямовані на становлення якісної системи права, що найперше буде людиноорієнтованою, спроможною ефективно забезпечити охорону та захист прав і свобод людини, міститиме механізми відновлення порушених прав у різних сферах суспільного життя.

Зі свого боку вважаємо за необхідне відзначити, що реформування адміністративної відповідальності є нагальним та невідкладним завданням у контексті подальшого розвитку усієї системи права, оскільки за допомогою її засобів забезпечується охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством. Причому перегляду потребують не просто конкретні розміри відповідальності чи види стягнень, а загалом концептуальні підходи до принципів та механізмів такої відповідальності.

Суттєвої трансформації вимагає відновлювальна (компенсаторна) функція адміністративної відповідальності. Адже захист порушеного права особи неможливий без відновлення того становища, котре існувало до порушення, що передбачає: повернення завданої майнової шкоди, відшкодування моральної шкоди, шкоди, завданої діловій репутації юридичної особи, тощо. У наведеному контексті важливим та актуальним є проведення спеціальних та комплексних наукових досліджень, формування теоретичних узагальнень щодо з'ясування сутності шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Загальним питанням адміністративної відповідальності присвячені праці таких вчених, як: В. Авер'янов, А. Авторгов, Н. Армаш, Д. Бахрах, Ю. Битяк, Т. Гуржій, Д. Каблов, С. Константінов, О. Литвин, У. Ляхович, О. Пабат, Н. Янюк та ін. Проте на сьогодні бракує спеціальних досліджень проблематики відшкодування шкоди, завданої адміністративним правопорушенням.

Метою статті є з'ясування правової сутності шкоди, заподіяної адміністративним

правопорушенням.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що першочерговим важливим етапом процесу з'ясування сутності шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, є визначення її місця у структурі елементів складу адміністративного правопорушення.

Р. Івашковський вважає, що «адміністративне правопорушення, як будь-який акт вольової поведінки людини, є психофізичною єдністю зовнішньої (фізичної) і внутрішньої (психічної) сторін протиправного діяння. Зовнішня сторона – це прояв людської поведінки в об'єктивній дійсності, що виражається у формі дії чи бездіяльності, спрямованої на суспільні відносини з приводу проходження військової служби. Адміністративно-правова характеристика об'єктивної сторони адміністративного правопорушення є важливим напрямом наукового дослідження для вирішення проблемних питань кваліфікації протиправних діянь. Крім того, досі в доктрині адміністративного права тривають дискусії з приводу визначення ознак об'єктивної сторони адміністративного правопорушення» [1, с. 131].

На думку В. Берізо, «визначення складу правопорушення має важливе практичне значення, адже дозволяє виявити, як фактичні ознаки будь-якого вчинку особи співвідносяться з юридичними ознаками, закріпленими в нормах чинного законодавства» [2, с. 83].

З приводу наведеного вище зауважимо, що на сьогодні попри велику суспільну значущість норм щодо адміністративної відповідальності, котрі дозволяють забезпечити охорону найбільш важливих суспільних відносин та цінностей у різних сферах (громадського порядку та безпеки, порядку управління, охорони праці та здоров'я населення, власності, охорони природи, використання культурної спадщини тощо), теоретичні положення щодо складу адміністративного правопорушення є недостатньо вивіреними, розробленими та чіткими. І досі тривають наукові дискусії щодо істотних правових ознак об'єктивної сторони правопорушення, необхідності визначення його суб'єктивної сторони, класифікації правопорушень із матеріальним та формальним складом.

Проте чітке розроблення наведених положень у науковій доктрині є невід'ємним етапом у подальшому якісному застосуванні адміністративного законодавства.

Склад адміністративного проступку, на думку В. Колпакова, є «діалектичною єдністю об'єктивних і суб'єктивних елементів, відсутність будь-якого із них виключає наявність правопорушення в цілому». Склади адміністративних правопорушень, за міркуваннями вченого, класифікуються, залежно від критерію, на основні й кваліфіковані (за ступенем суспільної небезпеки), матеріальні й формальні (залежно від характеру шкоди), особисті й службові (залежно від суб'єкта проступку), однозначні й альтернативні (залежно від структури), описові та бланкетні (залежно від особливості конструкції) [3, с. 45].

О. Стрельченко звертає увагу на те, що «адміністративним правопорушенням властивий цілий ряд характерних ознак, які утворюють їх юридичні склади» [4, с. 138]. Авторський колектив підручника «Адміністративне право України» на чолі з В. Галушко визначає юридичний склад адміністративного проступку як «сукупність ознак єдності об'єктивних і суб'єктивних характеристик, які потрібні для визначення такого діяння правопорушенням (об'єкт проступку; об'єктивна сторона; суб'єкт проступку; суб'єктивна сторона)» [5, с. 293].

До основних ознак адміністративного правопорушення, на думку М. Чернова, належать такі: «1) адміністративне протиправне діяння (виражається в діянні чи бездіяльності); 2) суспільно небезпечні наслідки діяння; 3) причинний зв'язок між протиправним діянням та суспільно небезпечними наслідками» [6, с. 106].

Водночас факультативними ознаками є такі: 1) спосіб; 2) місце; 3) час; 4) засоби та знаряддя вчинення правопорушення; 5) обсяг заподіяної шкоди; 6) джерела адміністративного проступку. Факультативні ознаки об'єктивної сторони адміністративного правопорушення можуть, як наголошує Ю. Битяк, стати обов'язковими, якщо їх включено до конкретного складу проступку, а в інших випадках можуть визнаватися обставинами, що пом'якшують або обтяжують відповідальність [7, с. 177].

Аналізуючи наведені твердження науковців, слід акцентувати на певних протиріччях та неточностях. З одного боку, теоретики відзначають, що суспільно небезпечні наслідки адміністративного правопорушення слід віднести до основних ознак адміністративного правопорушення. Водночас наголошують, що шкоду, котра завдана

правопорушенням, слід віднести до факультативних ознак. При цьому авторами не зауважується, як саме корелюють категорії «суспільно небезпечні наслідки» та «школа, що завдана адміністративним правопорушенням».

На наш погляд, теоретичне вирішення окресленого питання залежить від підходу, за яким визначають категорію «школа, завдана адміністративним правопорушенням». Адже застосовуючи більш широкий підхід до наведеного питання, можна зауважити, що будь-які суспільно небезпечні наслідки, котрі настають у причинно-наслідковому зв'язку з адміністративним правопорушенням, є відповідною завданою ним шкодою. Така школа завдається стану суспільних відносин у відповідній сфері, якості тих суспільних цінностей, що перебувають під охороною держави, а також відповідному матеріальному чи психологічному стану конкретних осіб, які потерпіли внаслідок адміністративного правопорушення. Вважаємо, що певною мірою будь-який названий вище аспект шкоди, що завдана адміністративним правопорушенням, відображається у матеріальному світі та є можливим і необхідним його встановити, виявити, виміряти, охарактеризувати, надати йому правову та економічну оцінку.

Продовжуючи міркування, зауважимо, що теоретично школа, що завдається адміністративним правопорушенням, вочевидь, повинна розглядатися у межах його об'єктивної сторони. Адже вона характеризує, власне, зовнішній прояв такого правопорушення, його негативний вплив на суспільні правовідносини, що охороняються законом.

А. Самойлович розуміє під об'єктивною стороною адміністративного правопорушення «зовнішнє вираження протиправного діяння (дії чи бездіяльності)». До того ж, як стверджує науковець, «об'єктивна сторона – це головний фактор для встановлення об'єктивної істини по справі про адміністративне правопорушення» [8, с. 55].

З іншого боку, М. Самбор вважає, що «об'єктивна сторона складу проступку – це зовнішній прояв суспільно небезпечного посягання на об'єкт, що перебуває під охороною адміністративно-правових санкцій. Відповідно до цього, об'єктивну сторону складу адміністративного правопорушення утворюють ознаки, що характеризують зовнішні прояви проступку. Тобто це система передбачених нормою адміністративного права ознак, які характеризують зовнішню сторону правопорушення. В об'єктивну сторону входили наступні ознаки: 1) протиправне діяння (чи дії бездіяльності) – розкрадання, пияцтво, торгівля, придбання, зберігання, використання, ухилення, управління, допуск тощо; 2) час і місце його здійснення; 3) спосіб здійснення правопорушення; 4) результат правопорушення; 5) причинний зв'язок між діянням і результатом; 6) суспільна небезпека (шкідливість), що визначається виходячи з усіх ознак об'єктивної сторони шляхом їхнього синтезу» [9, с. 156]. У свою чергу, М. Чернов підкреслює, що «суспільна шкідливість як ознака визначає, що адміністративний проступок завдає або може створити загрозу заподіяння шкоди об'єктам адміністративно-правової охорони. Усі протиправні діяння є шкідливими для суспільства, суспільно небезпечними серед них визнаються ті, які вже заподіяли або можуть завдати істотної шкоди суспільним відносинам. У разі притягнення особи до відповідальності з'ясовується наявність чи відсутність причинного зв'язку між шкідливими наслідками та її дією або бездіяльністю» [6, с. 105].

Підбиваючи підсумок щодо наведених вище суджень, відзначимо, що будь-яке адміністративне правопорушення посягає на певне коло суспільних відносин, що перебувають під охороною держави та адміністративно-правового регулювання. Залежно від виду таких відносин, сфери, у якій вони складаються, цінностей, що є об'єктами таких правовідносин, уже потенційно можливо визначити розмір тієї шкоди, що може бути завдана посяганням на нормальний стан їх функціонування.

Розмір та характер заподіяної шкоди обумовлює суспільну небезпечність адміністративного правопорушення як протиправного діяння, в подальшому впливаючи на особливості кваліфікації такого правопорушення, визначення мір адміністративної відповідальності, заходів та обмежень, котрі повинен зазнати порушник у зв'язку зі вчиненням такого діяння.

Звісно, конкретна школа, що заподіяна індивідуально визначеними обставинами проступку, способом та характером такого порушення тощо, визначається у кожному конкретному випадку індивідуально. Водночас є чітко зрозумілим те, що школа, котра заподіюється адміністративним правопорушенням, є істотною правовою ознакою його об'єктивної сторони, а вона, у свою чергу, тісно корелює з такими ознаками, як суспільна

небезпечність (шкідливість), результат правопорушення, його негативні наслідки.

Висновки. Необхідно зауважити, що для теоретичних та практичних цілей слушним буде виокремлювати два підходи до розуміння категорії «шкода, заподіяна адміністративним правопорушенням»:

1) широкий підхід, за якого наведену категорію слід визначати як негативний (деструктивний) вплив адміністративно-протиправного діяння, що виявляється у порушенні нормального стану суспільних відносин у відповідній сфері та потраплянні під загрозу суспільних цінностей, що охороняються законодавством, порушенні прав та свобод людини, усталених правил співжиття тощо і невідворотно настає, відповідно до причинно-наслідкових зв'язків, у всіх випадках вчинення адміністративного порушення;

2) вузький (конкретний) підхід, за якого шкода, що завдана адміністративним правопорушенням, – це насамперед негативні суспільно небезпечні наслідки, що за причинно-наслідковими зв'язками настають у правопорушеннях з матеріальним складом, полягають у конкретних збитках матеріального характеру, упущеній вигоді, завданні моральної шкоди, моральних страждань, шкоди діловій репутації тощо конкретним потерпілим від правопорушення особам.

Слід зауважити, що виокремлені нами підходи різняться також і за об'єктом заподіяння шкоди. За першим підходом, фактично шкода заподіюється в цілому публічно-правовим відносинам, встановленому порядку управління, співіснування у конкретно визначеному суспільстві. За таких обставин, згідно з такою оцінкою шкода не підлягає безпосередньому відшкодуванню відповідно до спеціальних процедур. Вважаємо, що така шкода повинна бути піддана загальній економічній, правовій оцінці та з огляду на сукупність усіх її характеристик конвертована у міру відповідальності, розмір та вид адміністративного стягнення, що накладається за вчинене правопорушення у відповідній сфері. Тобто у першому випадку шкода, завдана адміністративним правопорушенням, піддається відшкодуванню шляхом притягнення до адміністративної відповідальності, накладення відповідних до її розміру та характеру адміністративних стягнень, котрі дійсно відновлюватимуть стан порушених відносин, забезпечуватимуть справедливі та порівнянні негативні наслідки для порушника.

Згідно з другим підходом шкода, що заподіяна адміністративним правопорушенням, спрямована на конкретну особу, що є потерпілою внаслідок такого правопорушення. У такому випадку необхідним є чітке нормативно-правове регулювання встановлення складу адміністративного правопорушення, його об'єктивної сторони та шкоди як його істотної ознаки, визначення її розміру та характеру, а також подальше визначення ефективних правових механізмів відшкодування такої шкоди паралельно з накладенням адміністративного стягнення. Отже, на нашу думку, одночасне застосування обох підходів не зумовлює жодних логічних протиріч.

Список використаних джерел

1. Івашковський Р. І. Об'єктивна сторона адміністративного правопорушення у вигляді самовільного залишення військової частини або місця служби. *IV Міжнародний молодіжний науковий юридичний форум : тези доповідей Міжнародної науково-практ. конф. здобувачів вищої освіти і молодих учених*. Київ : Національний авіаційний університет, 2021. Т. 1. С. 130–132.
2. Берізко В. М. Особливості складу адміністративного правопорушення у сфері протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 1. С. 80–83.
3. Колпаков В. К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 256 с.
4. Стрельченко О. Г. Специфіка проступку як складової частини адміністративного делікту. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 137–143.
5. Адміністративне право України. Повний курс : підруч. ; за ред. В. В. Галуцького, П. В. Діхтєвського, О. В. Кузьменко, С. Г. Стеценко та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
6. Чернов М. Загальна характеристика юридичних складів правопорушень у сфері банківської діяльності. *JURNALUL JURIDIC NAȚIONAL: TEORIE ȘI PRACTICĂ*. 2014. С. 104–107.
7. Адміністративне право : підруч. / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гарашук, В. В. Богущкий та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гарашука, В. В. Зуй. 2-ге вид., перероб. та доп. Харків : Право, 2012. 656 с.
8. Самойлович А. А. Об'єктивна сторона корупційних адміністративних правопорушень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2019. Вип. 58. Т. 2. С. 54–57.
9. Самбор М. А. Склад адміністративного правопорушення щодо порушення правил карантину людей. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2020. Вип. 2 (90). С. 155–170.

Надійшла до редакції 04.04.2023

References

1. Ivashkovskiy, R. I. (2021) Obiektivna storona administratyvnoho pravoporushennia u vyhladi samovilnoho zalushennia viiskovoi chastyny abo mistsia sluzhby [The objective side of an administrative offense in the form of voluntarily leaving a military unit or place of service]. *IV Mizhnarodnyi molodizhnyi naukovyi yurydychnyi forum : tezy dopovidei Mizhnarodnoi naukovo-prakt. konf. zdobuvachiv vyshchoi osvity i molodykh uchenykh*. Kyiv : Natsionalnyi aviatsiyni universytet. Vol. 1, pp. 130–132. [in Ukr.].
2. Berizko, V. M. (2017) Osoblyvosti skladu administratyvnoho pravoporushennia u sferi protydii lehalizatsii koshtiv, otrymanykh zlochynnym shliakhom [Peculiarities of the composition of an administrative offense in the field of combating the legalization of funds obtained by criminal means]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 1. pp. 80–83. [in Ukr.].
3. Kolpakov, V. K. (2008) Administratyvna vidpovidalnist (administratyvno-deliktne pravo) [Administrative liability (administrative tort law)] : navch. posibnyk. Kyiv : Yurinkom Inter. 256 p. [in Ukr.].
4. Strelchenko, O. H. (2012) Spetsyfika prostupku yak skladovoi chastyny administratyvnoho deliktu [The specifics of a misdemeanor as a component of an administrative delict]. *Pravo i suspilstvo*. № 3. pp. 137–143. [in Ukr.].
5. Administratyvne pravo Ukrainy. Povnyi kurs [Administrative law of Ukraine. Full course] : pidruch. ; za red. V. V. Halunko, P. V. Dikhtievskiy, O. V. Kuzmenko, S. H. Stetsenko ta in. Kherson : OLDI-PLuS, 2018. 446 p. [in Ukr.].
6. Chernov, M. (2014) Zahalna kharakterystyka yurydychnykh skladiv pravoporushen u sferi bankivskoi diialnosti [General characteristics of legal structures of offenses in the field of banking activity]. *JURNALUL JURIDIC NAȚIONAL: TEORIE ȘI PRACTICĂ*. pp. 104–107. [in Ukr.].
7. Administratyvne pravo [Administrative law] : pidruch. / Yu. P. Bytiak (ker. avt. kol.), V. M. Harashchuk, V. V. Bohutskiy ta in. ; za zah. red. Yu. P. Bytiaka, V. M. Harashchuka, V. V. Zui. 2-he vyd., pererob. ta dop. Kharkiv : Pravo, 2012. 656 p. [in Ukr.].
8. Samoilovych, A. A. (2019) Obiektivna storona koruptsiinykh administratyvnykh pravoporushen [The objective side of corruption administrative offenses]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii «Pravo»*. Issue 58. Vol. 2. pp. 54–57. [in Ukr.].
9. Sambor, M. A. (2020) Sklad administratyvnoho pravoporushennia shodo porushennia pravyl karantynu liudei [The composition of the administrative offense of violating the rules of quarantine of people]. *Visnyk LDUVS im. E.O. Didorenka*. Issue 2(90). pp. 155–170. [in Ukr.].

ABSTRACT

Kianan Imanov. Determination of the essence of the damage caused by an administrative offense. Reforming administrative responsibility is a very urgent and urgent task for the further development of the entire legal system. In this context, it is important and relevant to conduct special and comprehensive scientific research, to form theoretical generalizations regarding the clarification of the nature of the damage caused by an administrative offense.

The article investigates the legal essence of the damage caused by an administrative offense.

The article reveals the peculiarities of scientific and theoretical approaches to determining the essence of damage caused by an administrative offense in the context of determining its place in the structure of the elements of an administrative offense. It is noted that there are many disagreements in scientific doctrine regarding the coverage of the given question. It was noted that, theoretically, the damage caused by an administrative offense should obviously be considered within the framework of its objective side. After all, it characterizes the actual external manifestation of such an offense, its negative impact on social legal relations, which are protected by law. It is also emphasized that according to the author's position, any administrative offense encroaches on a certain circle of social relations that are under the protection of the state and administrative-legal regulation. According to the results of the conducted research, the category «damage caused by an administrative offense» is proposed to be defined according to two approaches: narrow and broad. According to a broad approach, it is proposed to define the content of harm as a negative (destructive) impact of an administrative-criminal act, which manifests itself in the violation of the normal state of social relations protected by legislation in the relevant sphere, while, according to a narrow approach, it is primarily negative socially dangerous consequences that by cause-and-effect relationships occur in offenses with a material component, consist of concrete damages of a material nature, lost profit, infliction of moral damage, moral suffering, damage to business reputation, etc., to specific victims of the offense. The expediency of using both approaches is substantiated.

Keywords: state, society, damage, administrative offense, composition of administrative offense, administrative punishment, cause-and-effect relationships.